

ВІДГУК

офіційного опонента

доктора економічних наук, професора,
професора кафедри страхування, банківської справи та ризик-менеджменту Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Приказюк Наталії Валентинівни

на дисертаційну роботу Сердюка Дениса Анатолійовича на тему:

«Фінансові інструменти сталого розвитку України»,

поданої на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю

072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Актуальність обраної теми дисертаційного дослідження

Глобальні проблеми у межах екологічної, соціальної та економічної складових функціонування сучасного суспільства обумовлюють необхідність пошуку нових напрямків їх трансформації та розвитку для формування сприятливих для життєдіяльності громадян умов. Модель сталого розвитку сьогодні активно впроваджується розвинутими країнами, хоча більшість цілей такої моделі досягти вкрай складно. Проте уряди таких країн постійно шукають нові методи та способи для активізації зусиль щодо вирішення екологічних, соціальних і відповідно економічних проблем.

Забезпечити впровадження моделі сталого розвитку без належного фінансування заходів, проєктів, впровадження яких сприяє розвитку цієї моделі, не можливо. Відповідно для формування необхідного фінансового забезпечення треба використовувати всі джерела таких ресурсів, створювати нові інструменти для їх залучення. Фінансування сьогодні є однією з ключових проблем у процесі забезпечення сталого розвитку, особливо це є актуальним для України. Досить швидко вирішити цю проблему вкрай складно, а тому існує потреба у пошуку нових напрямків їх формування та

залучення з урахуванням сформованого економічного, екологічного та соціального стану країни. Відповідно, тема дисертаційної роботи Сердюка Д.А. є актуальною та важливою в сучасних умовах.

Зв'язок дисертації з науковими програмами, планами, темами

Дисертаційну роботу виконано в межах планів науково-дослідних робіт Національного університету «Чернігівська політехніка» за темами:

– «Теоретико-прикладні положення розвитку ринку кредитних послуг в умовах макроекономічної нестабільності та повоєнного відновлення економіки» (№ 0123U104319), у межах якої розглянуто роль кредитних установ у впровадженні моделі сталого розвитку в країні, визначено особливості трансформації діяльності таких установ для досягнення основних цілей такого розвитку;

– «Формування інноваційно-інвестиційних засад сталого розвитку суб'єктів підприємництва в умовах євроінтеграції» (№ 0121U113249), у межах якої автором обґрунтовано сутність та роль специфічних фінансових інструментів у забезпечення впровадження моделі сталого розвитку;

– «Стратегічні пріоритети та механізми забезпечення інноваційного розвитку базових галузей національного господарства» (№ 0118U004407), в рамках якої автором розглянуто сутність та структуру фінансового механізму сталого розвитку, обґрунтовані концептуальні положення його трансформації в умовах нестабільності зовнішнього середовища.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій та їх достовірність

Існуючі наукові положення за темою дослідження детально проаналізовані автором, що відображено у структурі та змісті роботи, а також у широкому спектрі систематизованих досліджень вітчизняних та іноземних

вчених у сфері використання фінансових інструментів для активізації сталого розвитку. Окрім зазначеного, автором вивчено низку нормативно-правових документів та проаналізовано значний масив статистичної інформації.

Мета дослідження визначена чітко і коректно, предмет і об'єкт відповідають темі роботи. Завдання повністю узгоджуються з метою роботи та забезпечують її розкриття.

Для досягнення поставленої мети та вирішення завдань використано сукупність загальнонаукових та спеціальних методів, а саме: контент-аналіз, абстрагування – при конкретизації сутності категорій «сталий розвиток», «фінансовий інструмент», «імпаکت-інвестування»; узагальнення, індукції та дедукції – при розгляді змісту дефініцій «фінансування сталого розвитку», «фінанси сталого розвитку», «стале фінансування», «зелені фінанси», їх онтологічного узгодження; статистичний та індексний аналіз – для дослідження сучасних тенденцій сталого розвитку України; PESTLE-аналіз – для визначення і систематизації основних перешкод забезпечення сталого розвитку України та застосування фінансових інструментів для його стимулювання; методи абстрагування та групування – для поглиблення концептуальних підходів функціонування фінансового механізму сталого розвитку, визначення особливостей його трансформації в сучасних умовах; економетричного моделювання – з метою визначення ролі окремих компонент у забезпеченні ефективного впровадження моделі сталого розвитку, при вивченні впливу сукупності макрофінансових показників на сталий розвиток; графічний – для наочного представлення результатів наукового дослідження.

Дисертація Сердюка Д.А. є ґрунтовною та оригінальною науковою працею, що характеризується цілісною побудовою та відповідає вимогам Постанови Кабінету Міністрів №44 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» від 12 січня 2022 р.

Наукова новизна одержаних результатів

Ознайомлення зі змістом дисертаційної роботи та опублікованими науковими працями дозволяє погодитися з положеннями, які виносяться на захист щодо наукової новизни:

– обґрунтовано систему імпаکت-інвестування як цілісну сукупність окремих компонентів, якій притаманні власні властивості, функції та принципи функціонування і трансформації, що дозволило сформулювати інтеграційно-адаптаційну модель розвитку такої системи, визначити її складові (організаційна, економічна та поведінкова)⁴ і запропонувати напрямки їх трансформації з урахуванням сучасних викликів та стратегічних векторів розвитку національної економіки

– запропоновано наукові підходи до визначення перешкод впровадження моделі сталого розвитку, які були визначені на основі використання методики PESTLE-аналізу, за якої конкретизовано політичні, соціальні, економічні, технологічні, правові та екологічні бар'єри, котрі сьогодні існують у напрямку формування зазначеної моделі; це дало можливість конкретизувати основні бар'єри застосування фінансових інструментів для стимулювання процесу сталого розвитку, зокрема виділити головні бар'єри у використанні потенціалу імпаکت-інвестування;

– сформульовано концептуальні положення функціонування та трансформації фінансового механізму сталого розвитку, що реалізовано через обґрунтування мети, функцій, ресурсного забезпечення такого механізму, конкретизацію його методів, інструментів та принципів, які були поділені на дві групи: принципи функціонування та принципи трансформації, а їх сукупність розширена новими принципами: збалансованого розвитку, пріоритетності фінансування;

– поглиблено методичні положення щодо визначення основних фінансових інструментів, які є найбільш важливими для їх використання з урахуванням макроекономічної ситуації в країні, що полягають у використанні кореляційно-регресійного аналізу для конкретизації залежності

зміни показників, що характеризують рівень сталого розвитку, від інших макрофінансових параметрів;

– розширено категоріальний простір дослідження сфери фінансування сталого розвитку, що реалізовано через аналіз сутності таких категорій: «сталі фінанси», «фінанси сталого розвитку», «фінансування сталого розвитку», «стале фінансування», «зелені фінанси», «кліматичні фінанси», що дало можливість визначити їх онтологічну єдність, конкретизувати змістовну відмінність, обґрунтувати особливості використання фінансових інструментів для забезпечення моделі сталого розвитку;

– визначено зміст категорії «фінансовий інструмент сталого розвитку», що реалізовано на основі результатів аналізу наукових підходів до розуміння таких дефініцій «фінансовий інструмент», «сталий розвиток»; запропоновано розглядати такий вид інструменту як засіб впливу, який використовується з метою формування необхідної поведінки суб'єктів господарювання в процесі впровадження нової економічної моделі розвитку суспільства, яка базується на гармонійному поєднанні сучасних потреб людей та захисту інтересів майбутніх поколінь з урахуванням збереження навколишнього середовища та природних ресурсів.

– сформульовано заходи стимулювання впровадження моделі сталого розвитку, які були розподілені за двома критеріями: залежно від масштабності впровадження (мікрозаходи, макророзходи); за сферою реалізації (організаційні, економічні, соціальні, екологічні).

Практичне значення результатів дослідження

Результати дисертаційної роботи впроваджені у діяльність:

– ТОВ «КОЛТРАНС СОЛЮШНЗ» у частині визначення основних напрямків використання фінансових інструментів підприємствами реального сектору з метою підтримки функціонування соціальної та екологічної систем сучасного суспільства (№ 01/05-12 від 17 квітня 2024 р.);

– Бізнес-консультативної компанії «ПРИВАТ КОНСАЛТ» у частині врахування пропозиції щодо активізації кредитної діяльності банківських установ у сфері сталого розвитку, використання імпаکت-інвестування як способу отримання додаткових доходів домогосподарствами та суб'єктами підприємницької діяльності в результаті вкладання коштів в реалізацію проєктів, спрямованих на підтримку впровадження моделі сталого розвитку в Україні (№ 6/п-н від 15.04.2024 р.);

– Страхової компанії «ПЗУ Україна» у частині використання отриманих результатів щодо: конкретизації ролі фінансових установ у впровадженні проєктів, метою яких є отримання соціально-екологічних ефектів; трансформації діяльності фінансового сектора країни відповідно до основних цілей сталого розвитку;

– Національного університету «Чернігівська політехніка» у навчальний процес кафедри фінансів, банківської справи та страхування при розробці методичних матеріалів, а також під час проведення лекційних та практичних занять з таких навчальних дисциплін: «Фінансова грамотність», «Банківські операції», «Міжнародні фінанси» (№ 202/08-927/ВС від 22.04.2024).

Повнота викладення наукових результатів дисертації в опублікованих працях

За результатами дослідження опубліковано 9 наукових праць, з яких одна стаття, що індексується у наукометричній базі Scopus, три статті у наукових фахових виданнях України, 5 публікацій апробаційного характеру. Загальний обсяг публікацій – 8,36 д.а., з яких авторці належить – 7,42 д.а.

Автором дотримані вимоги п. 8, 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р., № 44, щодо кількості публікацій, відповідності

опублікованим результатів тим, що містяться у дисертації, апробації її основних положень.

Дотримання норм академічної доброчесності

За результатами аналізу представлених матеріалів не встановлено фактів порушення академічної доброчесності.

Дисертант дотримувався норм та принципів академічної доброчесності, норм законодавства про авторське право, порушень яких, як і академічного плагіату, не виявлено. У дисертації наявні посилання на відповідні джерела, зазначені у списку використаних джерел, визначено особистий внесок автора в опублікованих у співавторстві працях.

Висновки та пропозиції, що викликають певні сумніви, зауваження на окремі суперечності та можуть слугувати підґрунтям дискусії під час захисту дисертації

1. У п.п. 1.1 дисертації доцільно було б більше уваги звернути на історичні передумови запровадження моделі сталого розвитку та проаналізувати ретроспективу процесу пошуку фінансових ресурсів для впровадження такої моделі.

2. У п.п. 1.2 роботи (рис. 1.3) автор аналізує наукові підходи до розгляду сутності категорії «зелені фінанси», проте доцільно було у п.п. 2.2 більш детально провести аналіз сучасного стану використання цього фінансового інструменту в Україні (с. 41).

3. У п.п. 1.3 (рис. 1.6) автором наводяться теоретичні положення щодо здійснення імпаکت-інвестування, зокрема перераховуються передумови, ефекти від активізації такого інвестування для національної економіки. Також наводяться принципи імпакт-інвестування. Проте треба було б розкрити їх сутність.

4. Доцільно у другому розділі роботи більше уваги приділити обґрунтуванню ролі фінансових установ у впровадженні моделі сталого розвитку, розглянути специфічні риси адаптації їх діяльності до основних принципів сталості.

5. У п.п. 3.2 доцільно більш чіткіше обґрунтувати, чому саме було виокремлено заходи впровадження моделі сталого розвитку за такими критеріями: за масштабністю впровадження, за сферами їх реалізації (с. 123).

6. На рис. 3.6 представлено концептуальні положення інтеграційно-адаптаційної моделі розвитку системи імпаکت-інвестування, проте доречно було б присвятити увагу обґрунтуванню змісту такої системи, особливостям її функціонування і розвитку (с. 130).

Вказані зауваження та дискусійні положення не знижують загальної теоретичної та практичної значущості дисертації та не впливають на позитивну оцінку дисертаційної роботи Сердюка Д.А.

Загальний висновок

Дисертаційна робота Сердюка Дениса Анатолійовича на тему «Фінансові інструменти сталого розвитку України» є завершеним дослідженням, яке виконане на актуальну тему, містить положення наукової новизни.

Дисертація відповідає спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування».

Дисертаційна робота відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12 січня 2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертацій» (зі змінами) та «Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261 (зі змінами й доповненнями від 19 травня 2023 р. № 502) та вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування

рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами від 19 травня 2023 р. № 502).

Зазначене дозволяє зробити висновок, що Сердюк Денис Анатолійович, автор дисертації «Фінансові інструменти сталого розвитку України», заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування».

Опонент:

доктор економічних наук,
професор, професор кафедри
страхування, банківської справи та
ризик-менеджменту
Київського національного
університету імені Тараса Шевченка

Наталія ПРИКАЗЮК